

Treet

Fotografi, keramikk og den fremtidige kjøkkenhagen har alle noe til felles. Det er mye kjemi og naturlige prosesser involvert, som man må forstå og respektere for å få et godt resultat. Jeg velger en type jord, en sort leire eller et bestemt kamera samt brennetemperaturer, film og frøtyper. Så går det hele gjennom en organisk prosess, hvor det er overlatt til seg selv og naturen. Når man siden åpner ovnen, får filmen fra fremkalling eller trekker opp en gulrot, først da ser man resultatet.

- Marthe Elise Stramrud

Epleslang

Marthe Elise er et tre. Hun graver seg dypt ned der hun står. Røttene hennes strekker seg ut og finner det hun trenger for å vokse; på KHIO oppsøkte hun verksmesterne på de ulike verkstedene og fant Knut. Det ga næring som bar frukter; monumentale og bittesmå, fargerike, feministiske, politiske; vaser og krukker vokser frem, og i hvilke mengder! De trosset reglene for hva som er mulig. De keramiske objektenes grenseoverskridende karakter ligger i bruddet med forventninger om kunstnerrolle, kvinnerolle, håndverk, status, marked, bærekraft, fagfeltet, det materielle og om objektets etiske, politiske, epistemologiske og ontologiske betydning; Ontologien beskriver hvordan vi forstår objektet i verden og epistemologi hvordan vi tilegner oss kunnskap om objektet. Hva er det kunstneriske materialet? Hva er kunstobjektet? Hva kan det gjøre?

Keramikken til Marthe Elise er en antenne som stråler ut kjærlighet, både opp i stratosfæren og ned til jordens kjerne. Treet bærer frukter som demokratisk distribueres til alle som vil ha. Å lage kunst er politisk. Å distribuere kunst er politisk. Her kunne jeg ha begynt på en lang analogi om pionérgarteren Johnny Appleseed som med en gryte på hodet viet sitt liv til å plante epletrær i den amerikanske midtvesten, så alle nybyggerne kunne få gratis mat på begynnelsen av attenhundretallet. Dette er enda en polert myte om en eksentrisk entreprenør i den amerikanske midtvesten som sammen med importerte nybyggere fordrev urbefolkningen og plantet epletrær for å ha en kilde til alkoholholdig sider. Bildet av den ydmyke, hjemløse, jutekledde Johnny Appleseed (som egentlig het John Chapman) har blitt brukt som metafor for spredning av ideer og en form for grasrotaktivisme for en bedre verden. En av mine helter som siden har trukket seg tilbake i de canadiske skoger for å bli trehugger (altså ikke en "tree hugger" men en som driver skogshogst) er teoretiker og kurator Stephen Wright. I sin bok *Toward a Lexicon of Usership* (2014), lister han opp en rekke strategier som er på fremmarsj i kunstfeltet som bryter med de tidligere modernistiske prinsipper for adekvat akademisk adferd: Låne, stjele, slang (som i epleslang) etterligning, smutthull, hacking, gjenbruk, latskap, snylting, hamstring, passivitet og overflødighet er den nye verdens arbeidsmetode. Fellesnevneren for disse er bruk og et direkte forhold til verden. Representasjon duger ikke lenger.

Det demokratiske duftlys

På Årvoll skole klatrer ungdommer på dem, der de står i skolegården, de første gigantiske vaseskulpturene. Hos Marthe Elise finnes det demokratiske potensialet i offentlig kunst også i markedets logikk. Hun selger små ting billig. De er bare små i størrelsen. Ideene er like store i en knagg som i en monumental skulptur. Duftlys distribuerer hun demokratisk via ulike og diametralt motsatte plattformer. Duften av den smeltede voksen sprer seg i atmosfæren som gass og forsvinner opp i nesen og registreres av kroppen gjennom nerveimpulser som når hjernen. Man kan ta lyset i hånden og kjenne dens vekt, og overflate. Begrepet haptisk var egentlig et synonym for taktil. I løpet av 1900-tallet utviklet ordet en psykologisk mening, som beskriver mennesker hvis persepsjon er mer avhengig av berøring

enn av synsinntrykk. Haptisk er i dag ofte brukt i forbindelse med ny teknologi. VR-teknologien strever etter å skape haptiske inntrykk, for eksempel som at du kan føle vind mot ansiktet eller at underlaget forandrer seg under føttene dine og ikke bare avhenger av synsinntrykk. For meg er det haptiske også forbundet med rom; forskjellen mellom hvordan du føler deg i en telefonkiosk og hvordan du føler deg på en fotballbane. De syv søstrene sto i et åpent rom i museet og nå står de tett sammen på en terrasse.

Du kan sitte på dem og klatre på dem, du kan ta på dem. Du kan raskt og nøyaktig identifisere usynlige sider av skulpturene ved berøring. Du kan bruke utforskende prosedyrer, som å flytte fingrene over overflaten eller holde hele skulpturen mellom hendene eller trykke kroppen din mot dem for å se på dem:

Sideveis bevegelse
Påføring av press
Omslutning
Å følge konturen

Den hviskende vase

Beholderen er tradisjonelt en kvinneform. Det er en ur-bruksgjenstand. Leira er et urmateriale. Det blir ikke mer opprinnelig enn en leirekrukke. Den brente leira varer i tusenvis av år. De keramiske krukene graves opp av jorden og forteller om svunne tider, de blir tidsmaskiner og historiefortellere som hvisker sine hemmeligheter til arkeologer og historikere som forteller det videre til oss. En slik keramikkhvisker som har inspirert meg og mange feminister på syttitallet er den litauiske arkeologen Marija Gimbutas som gravde opp potteskår og små figuriner i Makedonia, Italia, Hellas og Bosnia fra 7000-3000 år før vår tidsregning. Hun lyttet til deres hviskinger om bosettingsmønstre, sosiale strukturer, kunst, religion, og graden av lese- og skrivekyndighet. De fortalte om neolittiske kulturer over hele Europa. Gimbutas så på dem som bevis på en gudinne- og kvinneorientert, matristisk kultur som senere ble utryddet av bronsealderens indoeuropeiske patriarkalske kultur, som vi kjenner i dag. I følge Gimbutas var det gammeleuropeiske gynosentriske, kvinnestyrte samfunnet fredelig. Det tillot homoseksualitet og fremmet økonomisk likhet. Tenk at dette var en kultur som varte i fire tusen år! Helt til den ble utslettet av de krigerske nomadene som kom fra de russiske slettene til hest.

Ønskekrukken, amforaen med de gravide magene drar tankene til denne paradisiske epoken i gamle Europa, et liv knyttet til jorden, der hvitt symboliserer død og sort symboliserer liv; den fuktige, mørke jorda der livet gror. Det var en kultur som var syklisk, og døden utgjorde ikke noen slutt, men var kun et punkt i den evige livssyklusen; den hvite asken gir gjødning til den sorte jorda. Gimbutas forteller om en kvinnekultur som var knyttet til jordbruket, der kvinnene sto i åkrene med rompa i været og arbeidet med hendene dypt plantet i den sorte mulden. Rumpene gynget til rytmen av sangene de sang, som overførte kunnskap mellom generasjonene. Dette er jo en slags Disneyversjon av slik det karrige, harde livet antagelig egentlig artet seg, men jeg liker bildet av disse duvende kjolebeklede rumpene som holder takten i arbeidet og i sangen.

De syv søstrene til Marthe Elise står ute på terrassen i Kunstbanken - i regnet, i solen, i vær og vind. Huset vil rase sammen rundt dem før de går i oppløsning. De er solide, situerte stemmer med røttene sine godt plantet på stedet de står.

Marianne Zamecznik